

Tolvsbo förr och nu

Tolvsbo bergsmansby tillhör de först bebyggda platserna i Söderbärke. Namnet går att härleda till mitten av 1300-talet då det skrevs "Tolvsbodum". Läget på en landtunga mellan sjöarna Västra och Östra Sveten, med fina odlingsmarker, gjorde det till en bra boplatz för de fiskare och jägare som först kom hit. Någon säker datering av när de första människorna kom hit har man inte. Man har funnit trindyxor på flera ställen i trakten och dessa började användas omkring 3000 f. Kr. men man tror att de sedan var vanliga flera tusen år framåt.

1562 vet man att det fanns en hytta i Stora Tolvsbo. Denna masugn låg där kvarnen nu finns. Ytterligare två hyttor fanns vid Vallbäcken mellan Svarttjärn och Lilla Tolvsbo. Den ena, Anders Ols-hyttan låg alldeles invid tjärnen. Den andra, Hans Carls-hyttan låg närmare Lilla Tolvsbo och Östra Sveten. Båda var i drift från mitten av 1600-talet till början av 1700-talet.

Mellan 1629 och 1879 fanns också en stångjärnssmedja i Tolvsbo som drevs av bergsmännen. Även den låg där kvarnen nu finns. Kvarnbyggnaden av slaggflis, trä och tegel utgör i själva verket en del av smedjan.

1725 fanns åtta bergsmän i Tolvsbo. Vid laga skiftet 1819 fanns nio gårdar. Idag finns ett fungerande jordbruk.

I början på 1900-talet startade den första affären i byn. Man sålde då t ex salt sill, socker och salt som komplement till självhushållningen. Även hö, halm, kraftfoder och utsäde ingick i sortimentet. Under 1930-talet utökades handeln till en typisk lanthandel som bestod ända till 1970-talets början då den blev olönsam och fick läggas ned.

De hus som tidigare var missionshus och godtemplarlokal är idag sommarhus. Det äldre av de båda skolhusen används idag som bystuga.

Kvarnen som byggdes där hammarsmedjan stått var igång mellan 1893 och 1967.

Det största företaget i byn idag är f d bergsmansgården Tolvsbohäll som numera är hotell och restaurang. I byn finns även en keramiker och ett slakteri.

Älgmark Malingsbo-Kloten

I Bergslagens djupa skogar befinner du dig i trakter som sen urminnes tider präglats av nybyggaranda och överlevnadsförmåga. I Älgmark samarbetar företag, föreningar och privatpersoner för att göra området känt och kunna visa ännu fler besökare allt som finns att se och göra här, i hjärtat av Bergslagen.

Med hjälp av våra "Strövtåg i byn" kan du gå på upptäcksfärd i följande byar med omgivningar: Malingsbo, Kloten, Björsjö, Nyfors, Snöån, Hagge, Tolvsbo, Gärdsjöbo/Hedbyn/Källan, Baggådalen, Riddarhyttan, Grimsö/Allmänningbo/Hägernäs/Morskoga, Gammelbo, Ramsberg och Löa.

På www.algmark.nu hittar du vad området har att erbjuda från företag, föreningar, organisationer och privatpersoner.

Välkommen till ÄlgSkogen!

www.algmark.nu

Älgmark Malingsbo-Kloten delfinansieras av EUs Strukturfonder

Tolvsbo

Tolvsbohäll och Sveta gård.

STRÖVTÅG I BYN

Östra Sveten vid Årängen, Tolvbo.

Foto: Anders Åman

1. Tolvbohöll är den ena av de två största bergsmansgårdarna i byn. Du kan se huvudbyggnaden överst på folderns framsida. Efter att ha varit ålderdomshem under 1900-talets första hälft är gården idag hotell.

Här finns också aktivitets-muséet **”Livet i Bergslagen”** där du kan följa årets gång på en bergsmansgård och se exempel på de olika redskap som användes. Du får bl a en inblick i hur arbetet i skogen med huggning och kolning gick till.

2. Sveta gård är den andra av de två största bergsmansgårdarna. Den är avbildad nederst på framsidan. I början på 1900-talet användes gården som barnkoloni men numera är den uppdelad i smålägenheter som hyrs ut.

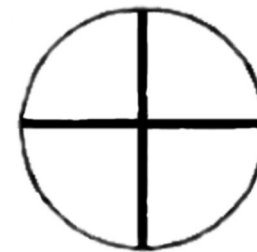
3. Gamla skolan, byggd 1873, används idag som bystuga.

Härifrån utgår också en ca 4 km lång **naturstig**. Stigen är markerad med märket från Tolvbos gamla järnstämpel, ett kors inuti en cirkel.

4. Anders Ols-hyttan var i drift under senare delen av 1600-talet. När du följer naturstigen kommer du förbi resterna av masugn, fördämningsvallar, rostbås och slagghvarp. Hyttan låg vid Vallbäcken, alldeles intill Svarttjärn.

Illustration: Lisa Lager

Tolvbo stångjärnstämpel från 1845.

5. Utsiktplats.

6. Kvarnen byggdes 1893 och var i drift till 1967. På denna plats låg också Tolvbos största **hytta** och även en **hammarsmedja**. Den första hyttan byggdes 1562 och verksamheten upphörde 1849. Hammersmedjan var igång 1629-1879. Kvarnen är idag i privat ägo.

7. Badplats

Överallt i byn kan man hitta **masugnsslagg** som minne av järnhanteringen. Slaggen har använts som utfyllnad vid vägbyggen och annat.

Man har även funnit betydligt äldre slag som kommer från blästerugnar som användes under järnåldern.

I skogarna runt Tolvbo finns inte mindre än tre stycken så kallade **”Trefaldighetskällor”**. En trefaldighetskälla ska rinna upp mot norr och vattnet ansågs särskilt nyttigt att dricka av under trefaldighetssöndagen. Då samlades man för att dricka av vattnet, kasta mynt i källan och även umgås och roa sig i största allmänhet.